

**MINISTERUL TEHNOLOGIEI INFORMAȚIEI ȘI  
COMUNICAȚIILOR  
AL REPUBLICII MOLDOVA**

**Raportul final de evaluare a  
implementării Programului de dezvoltare a  
accesului la Internet în bandă largă pe anii 2010-2013**

**Chișinău 2014**

## CUPRINS

<b>I. Sumar Executiv</b> .....	4
Prezentare generală.....	4
Scopul programului .....	4
Obiectivele programului.....	5
<b>II. Metodologia de evaluare</b> .....	5
<b>III. Constatările privind implementarea Programului și a Planului de acțiuni</b> .....	6
1. Dezvoltarea rețelelor de comunicații electronice și sporirea accesibilității utilizării acestora pentru utilizatorii final.....	6
2. Disponibilitatea dispozitivelor (echipamentelor terminale) de acces la rețelele de comunicații electronice.....	9
3. Dezvoltarea conținutului și a aplicațiilor electronice.....	12
<b>IV. Concluzii Generale</b> .....	14

## Abrevieri

APC	Administrația Publică Centrală
MTIC	Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor
MDRC	Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor
MTID	Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor
ANRCETI	Agencia Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației
ANRE	Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică
BNS	Biroul Național de Statistică
KOICA	Agencia Coreeană pentru Cooperare Internațională
AOD	Asistența oficială pentru dezvoltare
SIDA	Agencia suedeză pentru cooperare internațională și dezvoltare (Swedish International Development Cooperation Agency)
TIKA	Agencia Internațională Turcă de Cooperare
SAMRS	Agencia Slovacă pentru Cooperare Internațională și Dezvoltare
CNIR	Centrul Național de Informare și Reabilitare
AO SOM	Asociația Obștească „Societatea Orbilor”
AIR	Analiza Impactului de Reglementare
UIT	Uniunea Internațională în Telecomunicații
PAPI	Puncte de acces public la Internet

## I. Sumar Executiv

Comunicațiile electronice în bandă largă au devenit o prioritate la nivel mondial în ultimul deceniu, ca rezultat al faptului că societatea bazată pe cunoaștere are un impact semnificativ asupra competitivității, dezvoltării rapide a comunicațiilor și a tehnologiilor IT, precum și asupra liberalizării piețelor de comunicații electronice.

Având în vedere faptul că răspândirea beneficiilor Internet-ului depinde tot mai mult de disponibilitatea accesului la Internet cu viteză mare în rândul cetățenilor și companiilor, utilizarea sporită a serviciilor de comunicații în bandă largă a fost identificat drept un obiectiv major la nivel național. În acest context, a devenit evidentă necesitatea unui document politic, care să susțină dezvoltarea comunicațiilor electronice în bandă largă, ca factor determinant în crearea societății informaționale.

În anul 2010 Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (MTIC), de comun cu experții din domeniul, a elaborat proiectul de Hotărâre de Guvern cu privire la aprobarea **Programului de dezvoltare a accesului la Internet în bandă largă pe anii 2010-2013**, care a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1077 din 17.11.2010 (în continuare Program).

Acest Program a încorporat realitățile și perspectivele tuturor deținătorilor de interese din piață, astfel încât să poată deveni un vector de aliniere a tuturor resurselor relevante pentru promovarea serviciilor în bandă largă pe întreg teritoriul republicii.

Documentul a fost structurat în cinci componente principale, conform direcțiilor majore de analiză:

- analiza situației
- identificarea problemei și definirea obiectivelor strategice
- stabilirea etapelor și termenelor de implementare a Programului
- elaborarea Planului de acțiuni cu stabilirea indicatorilor de progres și performanță
- identificarea necesarului și a opțiunilor de finanțare

Raportul final de evaluare reprezintă analiza și rezultatele atinse în cadrul implementării Programului și intervine cu constatări și recomandări pentru o nouă perioadă de planificare. Evaluarea s-a axat pe progresele înregistrate pe piețele Internet și transmisiuni de date în perioada anilor 2010-2013, precum și realizările ulterioare. Evaluarea a purtat un caracter ex-post și a fost efectuată în perioada ianuarie-februarie 2014 cu utilizarea informației și datelor colectate de la Ministerele și Autoritățile Publice Centrale (APC), responsabile de realizarea prezentului Program.

În urma evaluării progreselor în implementarea Programului până în prezent și a evoluțiilor aferente, s-au identificat noi provocări în sectorul vizat, iar obiectivul general al Programului rămâne a fi încă valabil. Rezultatele evaluării vor contribui la elaborarea unor noi politici publice pentru dezvoltarea continuă a accesului la Internet în bandă largă.

### **Prezentarea generală**

*Programul de dezvoltare a accesului în bandă largă pe anii 2010-2013 și Planul de Acțiuni* al acestuia, a derivat din necesitatea avansării tehnologice continue, edificării societății informaționale, reducerii decalajului social, economic și cultural între zona rurală și cea urbană, precum și consolidării sectorului TIC.

**Scopul** Programului este crearea unei societăți informaționale pentru toți cetățenii Republicii Moldova prin extinderea gradului de acces și utilizare a Internet-ului, contribuind astfel la dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere, ceea ce la rândul său va stimula creșterea gradului de competitivitate economică, de coeziune socială, precum și de creare a locurilor noi de muncă.

**Obiectivul principal** al Programului este lichidarea decalajului între localitățile rurale și cele urbane, precum și în ansamblu față de țările UE privind accesul și utilizarea Internetului în bandă largă. Atingerea către finele anului 2013 a unei rate de penetrare a accesului la Internet în bandă largă de cel puțin 20% la punte fixe și 20% la puncte mobile.

Atingerea obiectivului principal a impus realizarea a 3 obiective specifice:

1. Dezvoltarea rețelelor de comunicații electronice și sporirea accesibilității folosirii acestora pentru utilizatorii finali (extinderea rețelelor existente și construirea rețelelor noi oferind posibilitatea tehnică de acces pentru noi utilizatori; sporirea calității serviciilor prestate prin aceste rețele și reducerea prețurilor);
2. Disponibilitatea dispozitivelor (echipamentelor terminale – modeme, calculatoare) de acces la rețelele de comunicații electronice;
3. Dezvoltarea conținutului și a aplicațiilor electronice (diferite servicii informaționale, disponibile populației prin acces la Internet în bandă largă – serviciile de guvernare electronică, biblioteci electronice etc).

Realizarea Programului s-a efectuat în perioada anilor 2010-2013, fiind desfășurată în două etape, conform unui Plan de acțiuni privind implementarea acestuia, reieșind din direcțiile prioritare de dezvoltare a accesului în bandă largă în țară.

- Etapa I (anii 2010-2011) a cuprins acțiuni ce țin de perfecționarea cadrului normativ, elaborarea și punerea în aplicare a cadrului eficient de reglementare privind accesul nediscriminatoriu la rețelele magistrale, bucla locală și infrastructura asociată a furnizorilor cu putere semnificativă;
- Etapa II (anii 2012-2013) s-a axat pe dezvoltarea infrastructurii naționale de comunicații electronice, asigurarea convergenței la nivelul tehnologiilor, rețelelor și echipamentelor de comunicații electronice.

## II. Metodologia de evaluare

Scopul evaluării ex-post ține de evaluarea gradului de realizare a obiectivelor stabilite în Program, barierele sau factorii care au împiedicat implementarea sa, bunele practici și lecțiile învățate, identificarea rezultatelor și impactului determinat de implementarea acestuia, precum și prezentarea recomandărilor care urmează a fi luate în considerare în procesul de elaborare a următorului document strategic în domeniu.

Potrivit punctului 2 al HG nr. 1077 din 17.11.2010 cu privire la aprobarea Programului de dezvoltare a accesului la Internet în bandă largă pe anii 2010-2013, MTIC este desemnat responsabil de monitorizarea și coordonarea activităților prevăzute în Planul de acțiuni pentru realizarea Programului.

Întru executarea acestor prevederi, MTIC a conlucrat de rînd cu ministerele și Autoritățile Administrative Centrale (AAC) responsabile de realizarea prezentei hotărîri și anual s-au pregătit Rapoarte de monitorizare a Planului de acțiuni menționat cu prezentarea acestora la Guvern.

Evaluarea a fost efectuată de către Direcția analiză, monitorizare și evaluare a politicilor (DAMEP) în colaborare cu Direcția politici în domeniu comunicațiilor (DPC) în baza informațiilor prezentate de către subdiviziunile MTIC, ministere și APC, responsabile de realizarea prezentului Program.

Evaluarea s-a realizat în conformitate cu *Ghidul metodologic pentru evaluarea intermediară și ex-post a politicilor publice al Cancelariei de Stat*, pe următorii pași principali:

- **Pregătirea** – care a inclus o ședință cu responsabilii de realizarea prezentului Program din cadrul MTIC și APC, în cadrul căreia s-a discutat metodologia și cadrul de evaluare;
- **Inițierea evaluării** - unde DAMEP a elaborat o scrisoare de inițiere și un plan de lucru care a fost coordonat și agreat cu actorii responsabili;

- **Colectarea datelor** - care a inclus cercetarea de birou și analiza documentelor relevante prezentate de către ministerele de resort (MCDR, MTID), precum și alte autorități publice (ANRCETI, ANRE);
- **Analiza datelor** - care a inclus analiza informației colectate, precum și verificarea/clarificarea unor aspecte din analiză; pe parcursul evaluării s-au consultat atât datele primare, cât și cele secundare;
- **Raportarea și diseminarea** - care a inclus prezentarea proiectului Raportului de evaluare către direcția de profil (DPC) pentru comentarii și sugestii;
- **Validarea** - care a inclus organizarea ședinței finale de validare a raportului de evaluare.

Criteriile care au stat la baza efectuării unei evaluări calitative au fost relevanța, eficacitatea și sustenabilitatea, estimând în ce măsură Programul a atins rezultatele intenționate în realizarea obiectivelor stabilite.

În procesul de elaborare a prezentului Raport a fost efectuată analiza gradului de executare a fiecărui obiectiv, inclusiv pe acțiuni, cu estimarea indicatorilor de performanță stabiliți în Plan. Planul de acțiuni are la bază 3 obiective și 14 acțiuni, realizarea cărora este prevăzută prin intermediul a 31 de subacțiuni.

<b>Programul de dezvoltare a accesului la Internet în bandă largă și Planul de acțiuni</b>	
Coordonator	MTIC
Perioada	2010-2013
Obiective	3
Acțiuni	14
Subacțiuni	31
<b>Nivelul de atingere a rezultatelor /subacțiunilor</b>	
Realizate	17
În curs de realizare	10
Inițiate	3
Nerealizate	1

### III. Constatările privind implementarea Programului și a Planului de acțiuni

#### **Obiectivul 1: Dezvoltarea rețelelor de comunicații electronice și sporirea accesibilității utilizării acestora pentru utilizatorii finali**

Obiectivul cuprinde 6 acțiuni prioritare cu 14 subacțiuni detaliate. Nivelul de atingere a rezultatelor se estimează la 57 %.

<b>Dezvoltarea rețelelor de comunicații electronice și sporirea accesibilității utilizării acestora pentru utilizatorii finali</b>	
<b>Nivelul de atingere a rezultatelor/subacțiunilor</b>	
Realizate	8
În curs de realizare	3
Inițiate	3
Nerealizate	0

Una din cele mai relevante activități privind *asigurarea cu resurse suplimentare de spectru radio pentru implementarea tehnologiilor avansate de acces fără fir prioritar pentru localitățile rurale* a fost inițiată în anii 2010-2011.

La finele anului 2011 toate liniile de radioreleu ale Î.S. Radiocomunicații” din banda 3,4-3,8 GHz au fost deconectate, iar transportul programelor a fost trecut în canalele de transport de date prin fibra optică, banda respectivă fiind eliberată.

Totodată, în scopul facilitării instalării noilor linii de fibră optică transfrontaliere, a fost modificat și completat Regulamentul privind desfășurarea activităților de instalare, operare, gestionare, mentenanță și/sau lichidare a rețelelor de comunicații electronice la frontiera de stat a Republicii Moldova (HG nr.1034 din 03.11.2011).

În scopul dezvoltării rețelelor și serviciilor publice de comunicații electronice cu acces radio în bandă largă, la data de 06 iunie 2012 Guvernul a aprobat Hotărîrea cu privire la implementarea serviciilor de comunicații electronice de acces la Internet în bandă largă în banda de frecvență 3,4-3,8 GHz și 2,5-2,69 GHz”. (HG nr.365 din 06.06.2012).

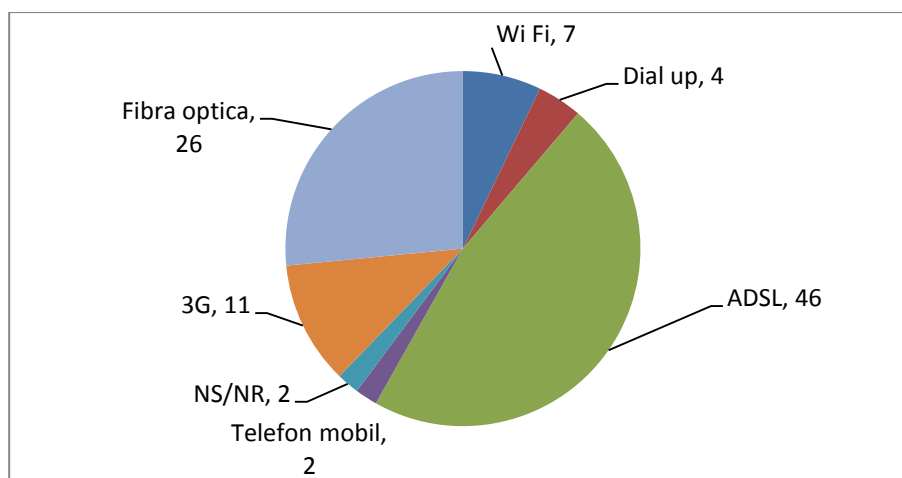
În noiembrie 2012, Republica Moldova a eliberat, în premieră, două licențe pentru rețele de comunicații mobile „de generația 4G”. Licențele au fost obținute de către companiile Moldcell și Orange, care deja prestează servicii de telefonie mobilă pe piața Moldovei. Ambii operatori au lansat rețelele 4G în regim comercial în mai puțin de o lună după obținerea licenței. Ținem să menționăm, că la etapa actuală, acoperirea teritorială cu semnal radio provenit din rețelele de generația a două (2G) și generația a treia (3G) s-a realizat în proporție de 99%.

În urma Conferinței Mondiale a Radiocomunicațiilor WRC-2010 a UIT (23 ianuarie – 17 februarie 2012) s-a decis utilizarea benzii 694-790 MHz numită „Dividendul Digital-2” pentru servicii de comunicații electronice mobile. În acest scop, Guvernul a aprobat Programul de management al spectrului de frecvențe radio pentru anii 2013-2020 (HG nr.116 din 11.02.13), elaborat și promovat de MTIC. Prin aprobarea acestui document, Ministerul promovează o gestionare eficientă a spectrului de frecvențe radio, astfel încât să fie asigurată disponibilitatea unui spectru suficient pentru dezvoltarea continuă a rețelelor și serviciilor publice de comunicații electronice mobile terestre în bandă largă și să fie implementate tehnologiile și serviciile de generație nouă. Totodată a devenit posibilă implementarea neutralității tehnologice la utilizarea spectrului de frecvențe radio.

Din cei 4 mil. 297,8 mii de utilizatori ai serviciilor de telefonie mobilă, circa 1.255,68 mii au accesat pînă în prezent Internetul de la telefonul mobil prin intermediul rețelelor 2G/3G/4G în calitate de serviciu suplimentar la serviciul voce.

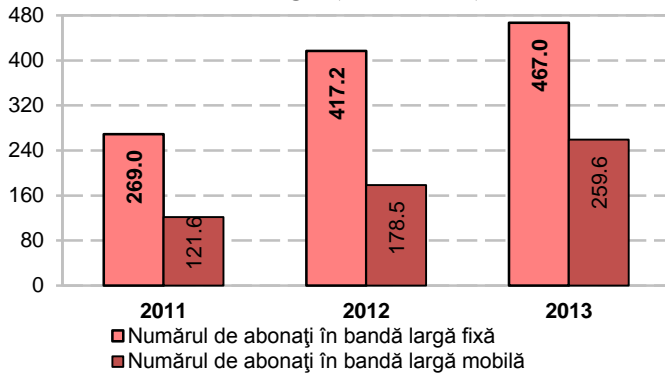
Tipul conexiunii la Internet este corelat atît cu mediul de reședință, cît și cu regiunea țării în care locuiește respondentul. Astfel, atît în mediul rural, cît și în orașe este utilizată preponderent conexiunea de tip ADSL (56% în mediul rural și 49% în mediul urban), în Chișinău este mai răspîndită conexiunea prin fibra optică (47%). Al doilea tip de conexiune în orașe este fibra optică - cu 26% de respondenți, în timp ce în sate – conexiunea de tip 3G cu 15%, în Chișinău circa 28% au conexiune de tip ADSL.

Figura 1. Tipul de conectare a gospodăriilor la Internet, %



Sursa: Sondajul Național “Percepția, asimilarea și susținerea, de către populație a e-Transformării Guvernării în Republica Moldova”, Decembrie 2013 <http://egov.md/index.php/ro/resurse/sondaje>

Figura 2. Evoluția numărului de abonați la Internet de bandă largă, (mii abonați)



Actualmente numărul abonaților la serviciile de acces la Internet în bandă largă la puncte fixe a depășit cifra de 467,0 mii; rata de penetrare a acestor servicii raportată la 100 de locuitori ai republicii a ajuns la 13,12%.

O creștere semnificativă se atestă în rândul utilizatorilor serviciului de acces la Internet în bandă largă la puncte mobile. Numărul acestora a depășit cifra de 259,6 mii, iar rata de penetrare a acestor servicii la 100 de locuitori constituie 7,3%.

Sursa: ANRCETI, conform datelor raportate de către operatori, 2013

În așa mod, sectorul comunicațiilor electronice din Moldova are încă suficient spațiu pentru creștere, iar conexiunile de bandă largă dețin încă o cotă mică din piață (8,6% în 2010 și 16,7% în 2013).

O activitate intensă a fost desfășurată în vederea punerii în aplicare a cadrului eficient de reglementare privind accesul nediscriminatoriu la rețelele magistrale, bucla locală și infrastructura asociată a furnizorilor cu putere semnificativă. Astfel, în perioada de referință ANRCETI a realizat ciclul II de analize a piețelor de comunicații electronice, în cadrul căruia s-au revizuit definițiile piețelor relevante existente și definirea unor noi piețe relevante, analiza situației concurențiale pe aceste piețe în scopul desemnării eventualilor furnizori cu putere semnificativă de piață și revizuirea măsurilor de reglementare.

În urma analizei Pieței accesului cu ridicata la infrastructura de rețea la un punct fix (**Piața 4**), ANRCETI a revizuit definiția pieței date prin includerea în piața produsului a serviciilor de acces la bucla locală din fibre optice. Urmare a analizei pieței accesului cu ridicata în bandă largă (**Piața 5**), ANRCETI a decis să extindă limitele pieței date prin includerea în ea a serviciilor de acces în bandă largă bazate pe suport de fibre optice.

Limitele geografice ale piețelor 4 și 5 au fost determinate drept teritoriul național, iar testul celor trei criterii a demonstrat că aceste piețe sunt în continuare susceptibile reglementării preventive.

Analizele detaliate ale piețelor 4 și 5, au arătat că S.A. "Moldtelecom" continuă să dețină putere semnificativă pe ambele piețe. Drept urmare, ANRCETI a desemnat S.A. "Moldtelecom" în calitate de furnizor cu putere semnificativă pe piețele 4 și 5 și a constatat necesitatea menținerii, cu unele modificări, a obligațiilor speciale preventive impuse anterior acestui furnizor, în cadrul primului ciclu al analizei piețelor date și impunerea unor noi obligații.

Aceste obligații se referă, în mare parte, la definițiile piețelor 4 și 5 care au fost extinse și includ atât infrastructura de cupru, cât și cea de fibră optică. Totodată, în urma analizei Pieței 4 ANRCETI a decis să impună S.A. "Moldtelecom", în scopul remedierii problemelor concurențiale depistate pe această piață, obligații speciale preventive noi privind accesul la infrastructura de canalizație și la stâlpii telefonici.

Dezvoltarea infrastructurii naționale de comunicații electronice, ca activitate majoră în atingerea obiectivului I, s-a marcat prin preluarea unui șir de standarde și reglementări internaționale privind utilizarea infrastructurii alternative pentru instalarea rețelelor de comunicații electronice ca standarde și reglementări naționale, precum și elaborarea în baza lor a reglementărilor naționale.

La capitolul de aprobare și punere în aplicare a reglementărilor tehnice privind instalarea rețelelor de fibră optică, inclusiv în spațiile locative, conform Ordinului Ministerului Economiei nr. 172 din 08.10.2010, a fost pusă în aplicare pe teritoriul Republicii Moldova Reglementarea tehnică a Federației Ruse "Правила устройства электроустановок (ПУЭ)", în baza căreia furnizorii de



rețele și servicii de comunicații electronice în bandă largă au utilizat pentru crearea rețelelor sale infrastructura energetică.

Cadrul de reglementare pentru utilizarea infrastructurii drumurilor de către furnizorii de rețele și servicii de comunicații electronice în bandă largă a fost creat prin modificarea Legii drumurilor nr. 509-XIII din 22 iunie 1995 realizată prin Legea nr. 85 din 07.07.2011, inițiată de către MTID, și includerea în lege a *Regulamentului privind condițiile de amplasare a obiectivelor în zona drumului public și/sau în zonele de protecție ale acestuia*.

În urma adresărilor operatorilor de comunicații electronice, pe parcursul anilor 2010-2013, de către MTID au fost eliberate 171 de autorizații de amplasare a cablurilor de fibră optică și rețelelor electrice către stațiile de deservire a acestora, inclusiv:

2010 – 40 de autorizații,  
2011 – 62 de autorizații,  
2012 – 60 de autorizații și anul  
2013 – 9 autorizații.

Totodată, pentru organizarea și asigurarea securității circulației trenurilor, comunicațiilor proceselor tehnologice operative și cele generale, precum și pentru transmisia și recepția datelor la calea ferată, Î.S.”Calea Ferată din Moldova” a construit linii de comunicații prin fibră optică de aproximativ 233 km pe sectoarele Bălți-Ocnița, Ocnița-Vălcineț și Chișinău-Ungheni.

Actualmente, cu participarea operatorilor de comunicații electronice se fac lucrări de construcție a liniei de comunicație prin fibră optică pe sectoarele Chișinău-Căinari-Basarabeasca și Basarabeasca-Prut II, pe un traseu de 230 km.

Menționăm, că în perioada de raportare, MTIC împreună cu reprezentanții Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor și operatorii din domeniu, au examinat oportunitatea elaborării a 2 reglementări tehnice referitoare la amplasarea rețelelor de comunicații în spațiile locative, și au convenit asupra includerii prevederilor specifice acestora în proiectul de Lege privind accesul pe proprietăți și utilizarea partajată a infrastructurii asociate rețelelor publice de comunicații electronice.

Acest proiect de lege simplifică și clarifică procedurile de exercitare a dreptului de acces pe proprietățile publice sau private. Prin promovarea acestei legi se încurajează dezvoltarea rețelelor de comunicații electronice la nivel național și a investițiilor în infrastructură, precum și concurența între furnizorii de rețele și servicii de comunicații electronice.

La recomandarea Ministerului Economiei a fost elaborată Analiza preliminară a impactului de reglementare a proiectului menționat. În cadrul Comisiei de stat pentru reglementarea activității de întreprinzător, AIR-ul a fost acceptat cu luarea în considerație a obiectivelor și propunerilor expuse în opinie a expertului, în urma căreia MTIC va prezenta spre examinare **proiectul propriu-zis**.

## **Obiectivul 2: Disponibilitatea dispozitivelor (echipamentelor terminale) de acces la rețelele de comunicații electronice**

În scopul atingerii celui de-al doilea obiectiv, au fost impuse spre realizare 2 acțiuni prioritare cu 5 subacțiuni detaliate. Acțiunile au fost realizate parțial.

<b>Disponibilitatea dispozitivelor (echipamentelor terminale) de acces la rețelele de comunicații electronice</b>	
<b>Nivelul de atingere a rezultatelor/subacțiunilor</b>	
Realizate	0
În curs de realizare	5
Inițiate	0
Nerealizate	0

Acțiunile întreprinse la acest capitol s-au limitat la monitorizarea performanțelor industriei calculatoarelor personale, analiza și publicarea datelor vizînd dinamica și tendințele de dezvoltare a acestei industrii, determinarea potențialilor donatori și grupurilor-țintă ale populației, care ar putea fi asigurate cu echipamente terminale de acces la Internet în bandă largă, urmare a realizării proiectelor de susținere a accesului la Internet cu atragerea mijloacelor financiare ale acestor donatori.

În urma efectuării sondajelor periodice asupra indicilor de performanță a industriei calculatoarelor personale, s-a constatat că industria calculatoarelor personale se află la stadiu incipient de dezvoltare.

Totuși, Republica Moldova se bucură de o rată de penetrare considerabilă a calculatoarelor personale de cca. 62%. Ponderea gospodăriilor care dispun de cel puțin un calculator constituie 64%. Media pe o gospodărie - 1,1 unități <sup>1</sup>.

Aceasta este o premisă pozitivă pentru ca rata de penetrare a tehnologiilor de bandă largă să crească rapid.

Sursa: Cercetări sociologice. Centrul Gov, 13

<sup>1</sup> - Sondajul Național "Percepția, asimilarea și susținerea, de către populație a e-Transformării Guvernării în Republica Moldova", Decembrie 2013 <http://egov.md/index.php/ro/resurse/sondaje>

În urma efectuării de către MTIC a unui studiu a fost determinată lista potențialilor donatori și grupurilor-țintă ale populației, care ar putea fi asigurate cu echipamente terminale de acces la Internet în bandă largă, urmare a realizării proiectelor de susținere a accesului la Internet cu atragerea mijloacelor financiare ale acestor donatori.

Lista potențialilor donatori:

1. Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor;
2. Agenția Națională pentru Societatea Informațională a Republicii Coreea;
3. Agenția Coreeană pentru Cooperare Internațională (KOICA);
4. Asistența oficială pentru dezvoltare (AOD) acordată de România;
5. Agenția suedeză pentru cooperare internațională și dezvoltare SIDA (Swedish International Development Cooperation Agency);
6. Agenția Internațională Turcă de Cooperare (TIKA);
7. Agenția de Dezvoltare Austriacă;
8. Agenția Slovacă pentru Cooperare Internațională și Dezvoltare (SAMRS);

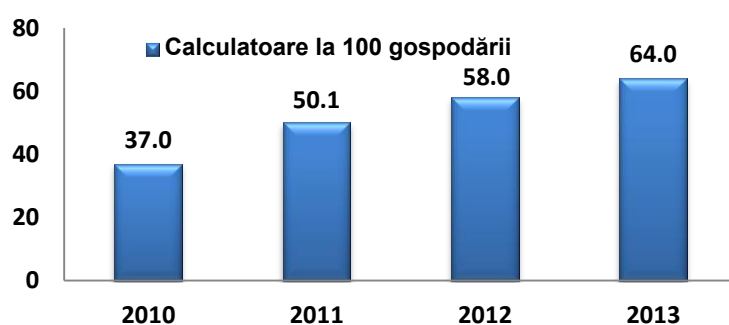
De asemenea, au fost determinate grupurile țintă ale populației, care ar putea fi asigurate cu echipamente terminale de acces la Internet în bandă largă, urmare a realizării proiectelor de susținere a accesului la internet cu atragerea mijloacelor financiare ale donatorilor.

Grupurile-țintă:

1. Populația localităților rurale;
2. Persoanele cu dezabilități și centrele pentru aceste persoane;
3. Persoanele în etate care locuiesc în azilurile de bătrîni;
4. Copii din orfelinate;
5. Studenții din căminele studentești.

O altă măsură în vederea promovării accesului la Internet în bandă largă a fost atragerea mijloacelor financiare din partea donatorilor externi pentru realizarea de proiecte pe acest segment. Un pas important în dezvoltarea accesului la noile tehnologii informaționale a maselor largi de populație a devenit Proiectul pilot privind „Crearea punctelor de acces la Internet în localitățile rurale din republică, utilizînd tehnologiile de comunicare în bandă largă”, semnat de către MDI și UIT la 25.09.2008. În anul 2011, în urma vizitei oficiale a Directorului Biroului de Dezvoltare al Uniunii Internaționale în Telecomunicații (UIT) DI Brahim Sanou, a fost prelungit

Fig. 3. Disponibilitatea calculatoarelor în gospodării, (%)



proiectul UIT de creare a punctelor de acces public la Internet (PAPI) în oficiile poștale din localitățile rurale.

Conform Acordului adițional în cadrul celei de-a 3-a și a 4-a etapă a proiectului PAPI, care s-a desfășurat pe parcursul anilor 2011-2013, au fost create în 19 localități 19 puncte de acces la Internet cu 51 locuri.

Prin intermediul punctelor PAPI se realizează prestarea unui spectru vast de servicii publice on-line: acces la Internet, e-mail, skype, acces la servicii publice și guvernare electronică, servicii fax, imprimare, scanare, copiere documente, servicii de consultanță.

În total în localitățile rurale pînă în prezent au fost deschise și funcționează 43 puncte de acces public la Internet cu 133 de locuri.

În urma dialogului moldo-coreean în domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor, în august 2012 a fost deschis Centrul moldo-coreean de Informare și Acces, creat de MTIC în colaborare cu Agenția Națională pentru Societatea Informațională a Republicii Coreea (NIA). Centrul de Informare și Acces este o facilitate multifuncțională constituită dintr-o sală pentru acces public la Internet, un laborator de instruire IT și o sală de conferințe. Misiunea Centrului este de a asigura instruirea pentru rezidenți, studenți și angajați ai sectorului public în vederea depășirii decalajului digital și a dezvoltării societății informaționale.

În afară de activitățile sus-menționate, sub egida Centrului Național de Informare și Reabilitare a Asociației Obștești „Societatea Orbilor”, (CNIR a AO SOM), în februarie 2011 s-au donat: 65 de calculatoare cu programe adaptate audio și de mărire a imaginilor precum și 400 de echipamente de scris în sistemul Braille, sistem punctiform specializat pentru nevăzători.

Donația de calculatoare a fost realizată de către organizația „Bartimeos” din Olanda, de aceste calculatoare au beneficiat cinci tineri cu dezabilități de vedere, studenți și persoane active, 7 calculatoare au fost puse la dispoziția beneficiarilor Centrului de Reabilitare, iar altele 53 au fost repartizate în mai multe raioane, la Organizațiile Teritoriale a AO SOM, pentru crearea în cadrul acestora a centrelor de studiere a calculatoarelor pentru persoanele cu dezabilități de vedere.

În scopul sporirii accesului la informație în rîndurile studenților, îmbunătățirii procesului educațional și creării condițiilor pentru realizarea plenară a potențialului tinerilor, prin Hotărîrea Guvernului nr. 1037 din 03.11.2010 cu privire la dotarea cu calculatoare și conectarea la rețeaua Internet a căminelor studențești s-a decis dotarea cu calculatoare și conectarea la rețeaua Internet public-privat a căminelor studențești universitare și ale colegiilor și școlilor profesionale. Calculatoarele au fost transmise cu titlu gratuit din gestiunea Cancelariei de Stat a Guvernului către administrațiile instituțiilor de învățămînt.

Pentru căminele Universității de Stat din Moldova au fost repartizate 105 calculatoare, Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” i-au revenit 42 de calculatoare, Universității Agrare din Moldova – 84, Universității de Stat „A. Russo” din Bălți – 35, iar Universității de Stat „B. P. Hașdeu” din Cahul – 10 calculatoare. Un anumit număr de aparate au fost transmise în gestiune Colegiului Tehnologic din Chișinău, Colegiului Național de Comerț, Colegiului de Construcții din Chișinău, Colegiului din Hîncești și celorlalte instituții de învățămînt mediu și superior din Republica Moldova.

Acoperirea financiară a acestui proiect a fost realizată din sursele atrase de la partenerii de dezvoltare și din alocațiile bugetare. În cîteva luni de la aprobarea proiectului, 6 universități și 4 colegii au fost dotate integral. Pe parcursul anului 2013 s-a asigurat accesul la Internet în căminele studențești cu suportul donației Guvernului Chinei. În cadrul acestui proiect, aproximativ 150 de instituții de învățămînt din republică au primit calculatoare din partea Guvernului chinez, destinate pentru dotarea căminelor studențești ale universităților, colegiilor și școlilor profesionale, precum și pentru sălile de informatică din gimnazii și licee. În prezent proiectul este realizat în proporție de 100%.

### Obiectivul 3: Dezvoltarea conținutului și a aplicațiilor electronice

Atingerea rezultatelor scontate în cadrul acestui obiectiv a fost planificată prin prisma implementării a 5 acțiuni cu 12 subacțiuni. Nivelul de atingere a rezultatelor 75 %.

Dezvoltarea conținutului și a aplicațiilor electronice	
Nivelul de atingere a rezultatelor/subacțiunilor	
Realizate	9
În curs de realizare	2
Inițiate	0
Nerealizate	1

Una din acțiunile de bază la Obiectivul III ține de *elaborarea cadrului normativ pentru determinarea și monitoringul calității serviciilor de acces la Internet în bandă largă*.

În acest sens, încă la prima etapă de implementare Programului s-a inițiat procesul de elaborare a reglementării tehnice cu privire la evidența serviciilor electronice și pe parcurs au fost aprobate:

- Reglementarea tehnică cu privire la evidența serviciilor electronice: "Asigurarea securității informației bazelor de date în procesul de prestare a serviciilor publice electronice. Cerințe tehnice". (Ordinul MTIC nr. 106 din 20.12.2010);
- Reglementarea tehnică "Criterii de planificare și coordonare ale frecvențelor radio din serviciul fix și mobil în banda 29,7 MHz-3 GHz" RT 3837070-006 (Ordinul MTIC nr. 15 din 02.02.2012);
- Reglementarea tehnică „Televiziunea digitală. Sisteme, parametrii de bază și metodele de măsurări” (Ordinul MTIC nr. 15 din 02.02.2012);
- Reglementarea tehnică „Sisteme de radio acces de bandă largă. Parametri și probleme ale spectrului de frecvențe radio” (Ordinul MTIC nr. 15 din 02.02.2012).

O activitate intensă s-a desfășurat la capitolul *implementării serviciilor de comunicații electronice cu utilizarea tehnologiilor avansate de acces fără fir*. Internetul cu viteze de până la 300 Mbps face parte din angajamentul pe care și l-a propus ministerul, de a aduce tehnologii avansate în Moldova și de a le face accesibile publicului larg. Potrivit studiilor NetIndex, la capitolul viteza de upload, Republica Moldova este situată în topul statelor cu nivel avansat de dezvoltare a serviciilor, poziționându-se pe locul 9, cu viteza de 28,13 Mbps. Cât privește viteza de download, Moldova se plasează pe locul 17 din 180 țări cu o medie de viteză de 30,71 Mbps. La capitolul cost pentru un Mbps, Moldova deține locul 5, cu un preț de 0,94 \$ / 1 Mbps. (Sursa: <http://www.netindex.com>).

Conținutul digital și serviciile sînt factorii esențiali care oferă beneficii pentru societate și economia oricărei țări și reprezintă o sursă potențială majoră de noi locuri de muncă și creștere economică. În acest scop, MTIC și-a propus *diversificarea și asigurarea unui conținut atractiv și a unor aplicații utile*. În perioada de referință au fost lansate serviciile e-Aplicarea pentru cazier juridic, e-Licențiere (racordat la semnătura mobilă), raportarea electronică la e-CNAM și e-CNAS (racordat la semnătura mobilă), e-DNC (Baza de documente normative în construcții [www.ednc.gov.md](http://www.ednc.gov.md)), SIA „Registrul de stat al achizițiilor publice”.

Totodată, în februarie 2013 a fost lansată oficial platforma tehnologică guvernamentală comună M-Cloud. Digitizarea Arhivei stării civile este în proces de desfășurare, în 9 ministere se implementează SIGEDIA. Recent, Serviciul Fiscal de Stat și Centrul de Guvernare Electronică, prin intermediul Î.S. „Fiscservinform”, au eficientizat procesul de depunere a declarațiilor privind impozitul pe venit pentru persoanele fizice, racordîndu-l la semnătura mobilă.

Pe portalul serviciilor electronice MTIC ([www.e-services.md](http://www.e-services.md)), orice cetățean al Republicii Moldova, unde nu s-ar afla acesta, care a trecut de etapa de documentare și deține buletin de identitate sau pașaport, poate să folosească, următoarele tipuri de servicii electronice:

- Comandarea celui de-al doilea pașaport al cetățeanului RM,
- Înregistrarea Întreprinderii Individuale,

- Schimbarea numelui sau prenumelui,
- Adeverința privind apartenența la cetățenie,
- Diverse certificate, adeverințe.

Ulterior, portalul a fost completat cu alte servicii electronice noi:

- Permisul de conducere. Comanda on-line a preschimbării documentului;
- Acordarea informației prin Internet privind mijlocul de transport;
- Autoevaluarea cunoașterii regulilor circulației rutiere;
- Numărul de înmatriculare. Comanda serviciului pe Internet;
- Plăcile de înmatriculare cu simboluri solicitate. Comanda serviciului pe Internet.

Un alt aspect important al Programului, s-a realizat prin ajustarea cadrului legislativ național în domeniul IT în conformitate cu reglementările internaționale, prin *asigurarea securității informaționale și combaterea criminalității informatice, inclusiv a softului nelicențiat*.

În acest sens, au fost elaborate și aprobate:

- Reglementarea tehnică cu privire la evidența serviciilor electronice: "Asigurarea securității informației bazelor de date în procesul de prestare a serviciilor publice electronice. Cerințe tehnice" (Ordinul MTIC nr. 106 din 20.12.2010);
- Reglementarea tehnică "Criterii de planificare și coordonare ale frecvențelor radio din serviciul fix și mobil în banda 29,7 MHz-3 GHz" RT 3837070-006 (Ordinul MTIC nr. 15 din 02.02.2012);
- Reglementarea tehnică „Televiziunea digitală. Sisteme, parametri de bază și metodele de măsurări” (Ordinul MTIC nr. 15 din 02.02.2012);
- Reglementarea tehnică „Sisteme de radio-acces de bandă largă. Parametri și probleme ale spectrului de frecvențe radio (Ordinul MTIC nr. 15 din 02.02.2012).

În scopul ridicării nivelului de conștientizare de către societate a necesității respectării drepturilor de autor și contracarării fenomenelor de contrafacere și piraterie, în anul 2012, de către Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS-AXA” a fost realizat un studiu sociologic ce face parte din Campania publică de sensibilizare a consumatorilor “STOP Contrafacerea și Pirateria”, care a avut drept obiectiv ridicarea nivelului de conștientizare de către societate a necesității respectării drepturilor de autor și contracarării fenomenelor de contrafacere și piraterie. Pentru identificarea percepțiilor și atitudinilor împărtășite de societate cu privire la fenomenele de contrafacere și piraterie în Republica Moldova, Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuala (AGEPI) a elaborat chestionarul privind studiul fenomenelor pirateriei și contrafacerii și a impactului lor asupra economiei țării și consumatorilor autohtoni, care poate fi completat de către vizitatori pe site-urilor [www.agepi.gov.md](http://www.agepi.gov.md) și [www.stoppirateria.md](http://www.stoppirateria.md).

Activitatea propusă în Obiectivul 3 ”*Sporirea cererii pentru servicii și aplicații Internet urmare a implementării Serviciului Universal*” este în curs de realizare. MTIC a elaborat proiectul Programului național de implementare a serviciului universal în domeniul comunicațiilor electronice pentru anii 2014-2016 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia, care până în prezent a fost supus consultărilor publice și urmează a fi prezentat Guvernului pentru examinare. Obiectivul general al proiectului de program este integrarea în societatea informațională a tuturor locuitorilor RM prin acordarea dreptului la un set minim de servicii de comunicații electronice, la un anumit nivel de calitate, indiferent de amplasarea geografică a utilizatorului și la tarife accesibile. Aprobarea documentului va permite ajustarea cadrului legislativ național la dispozițiile Directivei 2002/22/CE a Parlamentului European și al Consiliului privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directiva privind serviciul universal) așa cum a fost modificată și completată prin Directiva 2009/136/CE din 25 noiembrie 2009.

#### IV. Concluzii Generale

Majoritatea acțiunilor planificate s-au finalizat cu succes. Au fost atinse rezultate pozitive prin ajustarea cadrului normativ, elaborarea și aprobarea unui șir de reglementări și standarde în domeniul comunicațiilor electronice în bandă largă. Aproximativ 60% din subacțiunile propuse au fost realizate, 32% sunt în curs de realizare și restul subacțiunilor au fost inițiate și continuă a fi implementate.

Ținem să menționăm, că implementarea Programului a facilitat consolidarea sectorului TIC prin realizarea unui șir de acțiuni:

- implementarea tehnologiilor avansate de acces fără fir pentru servicii de comunicații electronice mobile,
- gestionarea eficientă a spectrului de frecvențe radio, astfel încât a fost asigurată disponibilitatea unui spectru suficient pentru dezvoltarea continuă a rețelelor și serviciilor publice de comunicații electronice mobile terestre în bandă largă și implementarea tehnologiilor și serviciilor de generație nouă,
- preluarea unui șir de standarde și reglementări internaționale privind utilizarea infrastructurii alternative pentru instalarea rețelelor de comunicații electronice ca standarde și reglementări naționale, precum și elaborarea în baza lor a reglementărilor naționale,
- elaborarea unui șir de reglementării tehnice cu privire la evidența serviciilor electronice,
- includerea în proiectul de *Lege privind accesul pe proprietăți și utilizarea partajată a infrastructurii asociate rețelelor publice de comunicații electronice*, a prevederilor de amplasare a rețelelor de comunicații în spațiile locative, dezvoltarea rețelelor de comunicații electronice la nivel național și a investițiilor în infrastructură, precum și concurența între furnizorii de rețele și servicii de comunicații electronice,
- atingerea ponderii de 64% la gospodăriile care dispun de cel puțin un calculator,
- obținerea unei rate de penetrare a serviciilor de acces la Internet în bandă largă la puncte fixe de 13% și 7,3% puncte mobile,
- crearea în 43 localități a 43 puncte de acces la Internet cu 133 locuri pentru utilizatori,
- deschiderea în anul 2012 a Centrului moldo-coreean de Informare și Acces, în scopul instruirii rezidenților, studenților și angajaților ai sectorului public, depășirea decalajului digital și dezvoltarea societății informaționale,
- dotarea cu calculatoare și conectarea la rețeaua Internet public-privat a căminelor studențești universitare și ale colegiilor și școlilor profesionale.
- promovarea tehnologiilor avansate accesibile publicului larg prin realizarea accesului la Internet cu viteze de pînă la 300 Mbps,
- lansarea, în premieră, a două rețele de comunicații mobile de generația a 4-a „LTE-4G”.
- acoperirea teritorială cu semnal radio provenit din rețelele de generația a două (2G) și generația a treia (3G) realizat în proporție de 99%,
- oferirea cetățenilor posibilitatea participării active în procesele economice, sociale și democratice prin intermediul platformei tehnologice guvernamentale comună M-Cloud,
- completarea cu noi servicii electronice pe portalul MTIC ([www.e-services.md](http://www.e-services.md)), întru satisfacerea solicitărilor la serviciile acordate.

Realizarea Programului de dezvoltare a accesului la Internet în bandă largă a avut un impact pozitiv în vederea apropierii autorităților de cetățeni prin utilizarea de către aceștia a serviciilor la distanță, participînd activ la procesul de luare a deciziilor.

Deși, în vederea atingerii obiectivului 2 ”Disponibilitatea dispozitivelor de acces la rețelele de comunicații electronice” au fost realizate mai multe proiecte de asigurare a grupurilor-țintă ale populației cu calculatoare conectate la Internet, totuși rezultatele sunt relativ modeste, ținînd cont de numărul de persoane din grupurile-țintă respective, care nu au beneficiat de acestea. Acest fapt a fost determinat de condițiile impuse de către Ministerul de Finanțe cu privire la excluderea oricărei finanțări din bugetul de stat, încă în procesul de avizare a Programului, realizarea tuturor acțiunilor în cadrul obiectivului 2 fiind finanțată doar din donații și sponsorizări.

La capitolul disponibilității accesului populației la Internet în bandă largă nu există constrângeri majore. Conform formularului statistic al ANRCETI „*Detalierea geografică a serviciilor prestate în anul 2013*”, **disponibilitatea accesului serviciilor de bandă largă în localități constituie 77,7 %**. Astfel, din totalul de 1534 localități din Molodova în 1192 localități este instalat echipament care asigură accesul populației la servicii de bandă largă. Prin urmare, accesul serviciilor de bandă largă la un punct fix este disponibil pentru cca 92% din populația țării.

**Accesul mobil de bandă largă prestat prin intermediul rețelei de generația a treia 3G până în prezent este asigurată în proporție de 99% din teritoriul țării.**

**Factorul principal care determină ponderea utilizării acestor servicii, depind în mare parte de costurile stabilite și posibilitățile populației de procurare a echipamentului (terminalelor) și de achitare a plății de abonament.**

În scopul definitivării și asigurării continuității acțiunilor în curs de realizare din Program, acestea au fost preluate ulterior în Strategia Națională de dezvoltare a societății informaționale „*Moldova Digitală 2020*”, principalul document de planificare strategică pe termen lung. Documentul se axează pe trei piloni principali, care stau la baza dezvoltării societății informaționale:

- infrastructură și acces,
- conținut digital și servicii electronice,
- fortificarea capacităților de utilizare a beneficiilor TIC.

Efectul scontat vizează îmbunătățirea și extinderea gamei de servicii electronice pentru cetățeni și mediul de afaceri, dezvoltarea conținutului digital local, accesibilitatea și diversificarea rețelelor de comunicații electronice.

Pentru dezvoltarea continuă a accesului la Internet în bandă largă, Strategia „Moldova Digitală 2020” prevede elaborarea a două Programe de dezvoltare a rețelelor de comunicații electronice în bandă largă pe anii 2014-2020:

- Programul de dezvoltare a rețelelor fixe în bandă largă pe anii 2014-2020, care va asigura condiții pentru:

- a) amplasarea graduală a cel puțin unui punct de prezență a rețelei de fibră optică pe teritoriul fiecărei localități cu primărie;
- b) gestionarea și utilizarea partajată a infrastructurii asociate rețelelor de comunicații electronice, inclusiv prin elaborarea/ajustarea cadrului legal și normativ;
- c) dezvoltarea rețelelor magistrale și de acces prin partajarea infrastructurii și liberului acces pe proprietăți.

- Programul de dezvoltare a rețelelor prin radio acces în bandă largă pe anii 2014-2020, care va prevedea elaborarea/ajustarea cadrului normativ de reglementare pentru managementul spectrului de frecvențe radio:

- a) elaborarea cadrului legal și normativ de alocare a resurselor limitate de spectru frecvențe radio cu implementarea principiului de neutralitate tehnologică;
- b) realocarea benzilor de frecvențe 900-3600 MHz
- c) eliberarea și alocarea dividendului digital (banda de frecvențe 800 MHz).

Implementarea acestor Programe va permite extinderea rețelelor existente și construirea unor noi, sporirea concurenței între furnizorii de servicii și ca rezultat – scăderea prețurilor și îmbunătățirea și diversificarea serviciilor.

Dinamica pozitivă de dezvoltare a tehnologiilor de acces la Internet în bandă largă este determinată de o cerere crescândă din partea cetățenilor, mediului de afaceri și a statului. Noile tehnologii informaționale și de comunicații au devenit parte integrantă a vieții cotidiene a cetățenilor Republicii Moldova și Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor va depune toate eforturile necesare pentru satisfacerea acestor doleanțe și menținerea unei dinamici pozitive.

## **Direcția analiză, monitorizare și evaluare a politicilor**